

2024-1

141

SMALSPOOR

Uit de werkplaats

Het Doe- en Ontdekkpark

De grootste binnenvaartsluis ter wereld

Rijseizoen 2024

Taxi!

Uitgave van de Nederlandse Smalspoorweg Stichting en de Stichting Nationaal Smalspoor

Een mooi sfeerbeeld: loc 607 onder stoom voor het station, waarvan het origineel in Gorssel tot dezelfde tramwegmaatschappij behoorde als de locomotief.

Foto: Edwin de Jong.

Uit de werkplaats

Kees Plug en Gerard de Graaf

Met een record van 34.242 bezoekers sluiten we een fantastisch seizoen af. De restauratie van onze tramlocomotief 607 is succesvol afgerond en ook de restauratie van loc 7 maakt goede vordering.

Stoomlocomotieven

Eind oktober is de restauratie van stoomlocomotief ZE 607 afgesloten. Inmiddels is de loc al meerdere malen onder stoom geweest om alles te testen en verder af te stellen. Het leek bij aanvang zo makkelijk: een complete loc, rijdend weggezet, (vrijwel) geen onderdeel mist en alleen de ketel hoeft *even* vervangen te worden. Om het patina te behouden, zou uiterlijk verder zo min mogelijk gedaan worden. Ook die beslissing zou, zo leek ons, de restauratie een makkelijk verloop moeten geven. In werkelijkheid leverde het een hoop extra beperkingen en uitdagingen op. Oplosbaar, maar zeer tijdrovend! We gingen er in 2018 bij het opstellen van de begroting van uit dat bedrijfsvaardig herstel 1220 manuren in beslag zou nemen. De restauratie ging in 2019 van start. Niet veel later werd de samenleving bijna twee jaar ontwricht door de coronapandemie. Het ontwerpen van de nieuwe ketel deed projectleider Patrick Braak vanuit huis. Gelukkig kon de bouw wel opgepakt worden. We hebben de ketel zelf gebouwd, maar een deel van het werk werd uitbesteed aan Van Steen Apparatenbouw in Pijnacker met wie we een uitstekende relatie hebben. Het besluit de oude ketelbeplating zoveel mogelijk te hergebruiken, leverde, ondanks het feit

dat de nieuwe ketel vrijwel identiek was aan de oude, toch veel complicaties op. Een andere complicatie was de nog slechts rudimentair aanwezige aslade. Die te moeten reconstrueren kostte veel hoofdbreken en nog meer tijd. Het omsporen naar 700 mm betekende dat de binnenbeplating die het drijfwerk

Björn van Es last hier de twee binnenbunkers op maat die straks verdwijnen in de oude oorspronkelijke bunkers.

Loc 7 staat weer op haar wielen. En dat moet gevierd! Foto: Ivo Kaptein.

tegen vuil beschermt, ook deels vervangen moest worden. De oude was iets te krokant om nog te kunnen vermaken. We hadden goede redenen niet te willen rommelen aan het machinistenhuis. Het bleek dat van de oorspronkelijke waterbunkers – twee aan de voorzijde en een grote aan de achterzijde – de twee aan voorzijde door corrosie eigenlijk te vergaan waren om ze te kunnen blijven gebruiken. In de bunker rechtsvoor bleek ook een matig herstelde kogelinslag te zitten! De oude bunkers radicaal verwijderen en nieuwe bouwen zou betekend hebben dat het uiterlijk van de loc in gevaar kwam omdat er dan aan het machinistenhuis geklonken zou moeten worden. De oplossing was even inventief als tijdrovend: Björn van Es laste twee roestvaststalen *binnenbunkers* op maat die met enkele centimeters speling precies in de oude bunkers pasten. Haast jammer dat je er niets van ziet! Het was met alle genoemde beperkingen geen wonder dat we het Mondriaan Fonds enkele malen om uitstel van de opleveringsdatum moesten vragen. Uitstel dat ons gelukkig vergund werd. De uren werden netjes bijgehouden. Waar bij aanvang uitgegaan was van 1220 manuren, eindigde de

teller bij afsluiting op 5274 manuren! Binnenkort gaan we een datum vaststellen waarop de loc feestelijk in bedrijf gesteld gaat worden.

Ook het werk aan onze stoomloc 7 maakt goede vorderingen. Op 20 januari is het frame weer op zijn wielen geplaatst en is een korte proefrit achter een diesellocomotief gehouden. Alles liep naar behoren. De zuiger- en schuifstangen zijn voor een opknapbeurt naar *De Zwaan Metaal - Dordt B.V.* in Dordrecht gebracht. Eén zuigerstang bleek enigszins krom, een schuifstang sterk door corrosie aangetast. Alle

vier de stangen zijn afgedraaid en opgespoten met een laagje Metcoloy 2 coating. Deze werkzaamheden zijn door *De Zwaan* gesponsord, iets waar we heel blij mee zijn. De stangen zijn nu weer als nieuw. Binnenkort volgt het monteren van de zuiger- en schuifstangen. Daarna kunnen de nieuwe lagers voor de drijfstangen worden gemaakt. Ook aan de ketel wordt gewerkt. Er is een nieuwe rookkast vervaardigd en de vlampijpen zijn op maat gemaakt. Zodra de klinknagels weer zijn aangebracht, die voor het onderzoek van de ketel waren verwijderd, kunnen de vlampijpen worden geplaatst. Naast dit technische werk zijn het frame en de ketelbeplating geschilderd.

Onze stoomlocomotieven 1, 4 en 5 zijn op maandag 11 december weer voor twee jaar goedgekeurd. In Smalspoor 139 meldden we nog dat we van plan waren om aantal appendages van stoomloc 4 tijdelijk over te zetten op loc 6. Besloten is daar nu toch van af te zien. Loc 4 ondergaat voor de aanvang van het rijseizoen nog een aantal kleine ingrepen en is dan, naast stoomloc 8, de tweede zware machine die de treindienst verzorgt.

Thomas, Herman en Martin Berkheij buigen de warmgestookte vergrendeling van de rookkastdeur weer in model. Foto: Ivo Kaptein.

Ook motorloc 42 staat weer op haar wielen en rijdt hier met machinist Stuijvenberg haar eerste meters. Foto: Pieter van der Ham.

Een mooi overzicht van de uitbreiding van ons Buitenmuseum, waar we het 'Doe- en Ontdekkpark' willen realiseren. Foto: George Kroon jr.

Wagens

De restauratie van mijnwagen 808 is afgerond. Ze krijgt in de toekomst een plaats in de mijnegang die wij willen bouwen in ons Buitenmuseum deel II. Onze wagens, we hebben er twee, hebben we ooit gekregen van het Rheinisches Industriebahn-Museum in Keulen (D). Vergelijkbare wagens reden vroeger bij de mijnen Laura en Julia die eigendom waren van de Maatschappij tot Exploitatie der Steenkolenmijnen Laura & Vereeniging in Eygelshoven. Als laatste Nederlandse mijn bestelde zij in 1961 personenwagens voor haar ondergrondse bedrijf. Tot die tijd werden de mijnwerkers in kolenwagens vervoerd waarbij leren riemen met haken voor bevestiging aan de zijwanden een weinig comfortabele zitplaats boden. Men bestelde de wagens bij de Essener Bergbautransportwagenfabrik Alfons Bücking. Voor zover we konden nagaan was dat de enige fabriek die dit type wagen leverde en daarom ongetwijfeld ook de fabrikant van onze twee wagens. De wagens van de

Laura hadden overigens langsbanken en daardoor ook minder openingen in de zijwanden, de reguliere versie zoals wij ze hebben beviel niet in Eygelshoven. Tot slot de prijs: de eerste wagens kostten DM 2250.

Wat betreft de blauwe kleur: de bestelbrief vermeldde uitdrukkelijk het RAL-nummer waarin de wagens geschilderd moesten worden. Vanwege de bescheiden band met Nederland hebben we onze wagen ook deze kleur gegeven. Men had overigens ook een ambulance-versie met een rood kruis op de wanden, een sirene en openingen voor brancards in de kopwanden.

Binnenmuseum

Ons Binnenmuseum wordt steeds meer aangekleed. We hebben onlangs het tweede van de drie geveltjes gerealiseerd naar voorbeelden uit het plaatsje Doesburg waar ons stoomtramstel ooit reed.

Na jaren is mijnwagen 808 eindelijk af. Adriaan van der Klein, die een groot deel van de restauratie voor zijn rekening nam, laat zien hoe de kompels in de wagens zaten; vier per compartiment. Foto: Pieter van der Ham.

Op het trampoline in het Binnenmuseum is het tweede geveltje vrijwel gereed. Foto: Gerard de Graaf.

De horecaomzet is dit jaar sterk gestegen en dat betekent aanpoten voor onze horecaploeg. Hier staan er drie van hen te bedienen. V.l.n.r. Annelies Groenewegen, Lizzy Riethof en Nico den Uijl. Foto: Kees Verhoeff.

Buitenmuseum

Van Rading Spoor uit Hollandsche Rading hebben wij een circa 500 meter lange 7¼-inch-spoorbaan overgenomen compleet met hardhouten dwarsliggers en vijf wissels, waarmee we voldoende lengte hebben om de in het Buitenmuseum geplande baan te kunnen aanleggen, waarop kinderen straks met trapreintjes zelf kunnen rijden. Alle materiaal ligt inmiddels in Valkenburg en zal voor een groot deel dit jaar nog verwerkt gaan worden in de uitbreiding van ons Buitenmuseum. We hebben onlangs een folder gemaakt waarin onze ideeën zijn weergegeven en die in het hart van dit nummer van Smalspoor is opgenomen.

Rijseizoen

Met een gemiddelde van meer dan 400 bezoekers per rijdag hebben we een druk seizoen achter de rug. Ook de Sinterklaas- (900) en Winterritten (2721) pasten in die trend. Het leidde

uiteindelijk tot een nieuw jaarrecord van 34.242 bezoekers (2022: 26.893) en natuurlijk de nodige extra inkomsten. Ook de omzet uit de horeca en onze winkel steeg fors en bedroeg dit jaar zo'n 20% van de totale inkomsten.

Aanwinsten

In de afgelopen periode kregen we de volgende schenkingen: enkele boeken van Herman Helling, een foto van Nederlandse aannemerslocs van Dieter de Jong en een ingelijste fabrieksfoto van Du Croo & Brauns van een helaas anoniem gebleven gever. Alle schenkers hartelijk dank.

Subsidie

Van het Meerlandenfonds ontvingen wij een subsidie van 500 euro. Het geld wordt ingezet voor de restauratie van onze keetwagen.

Op zaterdag 30 december ontvingen wij onze 34.000e bezoeker. De eer viel te beurt aan Wim en Jacqueline van der Sluis uit Oegstgeest en hun zoon Wouter uit Kaatsheuvel met zijn kinderen Jerom, Tibeau en Ella. Foto: Guus Brinkel.

UITBREIDING

Het doe- en ontdekkpark

BUITENMUSEUM

2

STEUN
ONS!

Het doe- en ontdekkpark

In de komende jaren bouwen de medewerkers van de Stoomtrein Katwijk Leiden een **uitbreiding van het bestaande Buitenmuseum**. Het wordt een plek waarin voor **de jonge bezoekers** van het museum het doen en ontdekken centraal staan.

AL 54 JAAR ACTIEF

De Stoomtrein Katwijk Leiden is al jaren een begrip in de regio. Het museum trekt inmiddels zo'n 35.000 bezoekers per jaar en is daarmee een belangrijke toeristische trekpleister. De bezoekers blijken ook vaak terug te komen omdat er elk jaar iets nieuws te zien is. Een treinrit achter een van de oude stoomlocomotieven langs het Valkenburgse Meer is niet de enige reden voor een bezoek. Ook het in 2022 volledige vernieuwde Binnenmuseum is een grote trekpleister. In het museum heet meneer Oving, handelaar in smalspoormaterieel in Rotterdam, de gasten welkom en nodigt ze uit voor een ontdekkingsstocht. De prachtige expositie en de speelmogelijkheden voor kinderen maken het tot een gewilde plek waar museumbezoekers lang verblijven. Op het gezellige plein in het museum is het altijd druk met bezoekers die hier genieten van de koffie en appeltaart met slagroom.

Voor het sfeervolle station staat de stoomtrein gereed voor een treinrit rond het gehele Valkenburgse Meer. Vanuit de trein is er een prachtig uitzicht op het mooie groene gebied tussen Wassenaar, Katwijk en Leiden. Ook kan een tweede treinrit op een open trein worden gemaakt naar het museumdepot; een schatkamer vol locomotieven en wagens. Het unieke Buitenmuseum (een openluchtmuseum rond het thema smalspoor) wordt druk bezocht. Met hun smartphone kunnen kinderen een speurtocht maken waarbij meneer Oving hun gids is. Hier kunnen ze door alle gebouwen tussen de locomotieven lopen en ook de tuinderij bezoeken waar vaak een gezond hapje klaar staat zoals druiven of komkommers. Uniek is dat alles is inbegrepen in het toegangskaartje. Sinds 2022 wordt ook de Museumkaart geaccepteerd.

DE UITBREIDING

In september 2023 zijn we begonnen met het bouwrijp maken van een terrein van 0,7 hectare waarop de uitbreiding van het Buitenmuseum komt. Net als in Buitenmuseum Deel 1 wordt hierin weer een deel van de grote collectie getoond in een authentieke omgeving. Dit nieuwe deel is nog veel meer gericht op kinderen. De wens van veel kinderen om zelf machinist te zijn kan hier in vervulling gaan op de 300 meter lange spoorbaan waarop zij mogen rijden. In de speeltuin kunnen zij graven en een eigen spoorbaan bouwen.

Tijdens een ontdekkingsstocht in de mijngang ontdekken ze hoe met smalspoortreinen op ondergrondse spoorlijnen van vele kilometers lang de kolen en mijnwerkers werden vervoerd.

In deze uitbreiding komt een 125 jaar oude militaire schietschijvenloods waarin smalspoormaterieel is te zien dat vroeger door het leger gebruikt werd.

In de uitbreiding van het Buitenmuseum komt ook een terrein waarop de grote graafmachines aan het werk kunnen om de kipwagens met grond te vullen.

DRAGLINE

SCHIETSCHIJVENLOODS

BOUWTERREIN KINDEREN

SPEELTERREIN

MINI SPOORBAAN

MIJNGANG

TUINDERIJ

SIJES EN DRANKJES

TERRAS

WAGEN DEPOT

EXCAVATEUR

Op speciale dagen worden hier demonstraties gegeven met de dragline, de excavateur en met kipwagentreinen. Hier staat ook de oude salonwagen waar de machinist van de stoomlocomotief vroeger met zijn gezin woonde.

Bij de speeltuin is een gezellig terras met een mooi uitzicht over het speelterrein en het Buitenmuseum.

HET BUITENMUSEUM DEEL 2 KRIJGT DE VOLGENDE ONDERDELEN:

- Een 300 meter lange spoorlijn waarover kinderen zichzelf kunnen voortbewegen.
- Een speeltuin rond het thema smalspoor.
- Een gezellig terras waar op drukke dagen ook iets te drinken of eten kan worden gekocht.
- Een 50 meter lange mijngang waarin de grote collectie ondergronds smalspoormaterieel kan worden bewonderd.
- Een demonstratieterrein voor de vele graafmachines die vroeger gebruikt werden om de kipwagentreinen met grond te vullen.
- De oude schietschijvenloods van het Infanterieschietkamp Harskamp waarin smalspoormaterieel van het Nederlandse leger is te zien.
- Een overkapping waaronder de lange kipwagentreinen droog kunnen staan en makkelijk kunnen worden ingezet voor demonstraties op de lijn rond het Valkenburgse Meer.

**STEUN
ONS!**

HOE GAAN WE HET DOEN?

De uitbreiding van het Buitenmuseum wordt nu na vele jaren van voorbereiding gerealiseerd. Net als altijd wordt bijna al het werk uitgevoerd door de meer dan 150 vrijwilligers van het museum. Talloze materialen zijn de afgelopen jaren verzameld die straks hun plaats vinden in deze uitbreiding. In het voorjaar van 2023 werden de handtekeningen gezet onder een contract met de gemeente Katwijk over het gebruik van het terrein, wat het startsein was voor dit project.

Ondanks dat veel werk door de vrijwilligers wordt gedaan en al veel materialen zijn verzameld, vraagt deze uitbreiding een behoorlijke hoeveelheid geld. Het 0,7 hectare grote terrein moet geschikt worden gemaakt als museumterrein onder meer door de aanleg van kabels, leidingen, drainage en bestrating.

De overkapping voor kipwagens en de 125 jaar oude schietschijvenloods moeten herbouwd worden, waarvoor funderingen gemaakt moeten worden. De mijngang is zeker een van de leukste onderdelen van dit park maar vraagt de nodige techniek om bezoekers hier de beleving te kunnen bieden van een ondergrondse tocht. Voor de kinderspoorbaan en het speelterrein moeten speciale speeltoestellen worden aangeschaft die moeten voldoen aan wettelijke eisen en vragen om een keuring. Ook het terras met verkoopgelegenheid en toiletvoorziening is een behoorlijke investering. Net zoals bij eerdere projecten zal de eigen inbreng van de Stoomtrein Katwijk Leiden in de vorm van materialen, geleverde arbeid en machines meer dan 50 % van de projectomvang dekken. Voor een bedrag van ruim 180.000 euro ex. BTW moeten externe financiële middelen gevonden worden.

U KUNT ONS HELPEN

***Wij roepen u graag op** om dit unieke project financieel te steunen. Dit kan door een bijdrage te storten op ons bankrekeningnummer NL 46 RABO 0364 6166 01 van de Stichting Nationaal Smalspoor onder vermelding van 'Buitenmuseum Deel 2'. Wij zijn een culturele ANBI, dus giften zijn fiscaal aftrekbaar.*

Bedrijven bieden wij graag gelegenheid voor sponsoring waarbij een passende tegenprestatie mogelijk is. Wilt u het project ter plekke komen bekijken of wilt u hierover meer informatie van de projectleider, neem dan contact op via ons e-mailadres info@stoomtreinkatwijkleiden.nl.

Stoomtrein Katwijk Leiden
Jan Pellenbargweg 1, 2235 SP Valkenburg ZH
(071) 572 4275 | info@StoomtreinKatwijkLeiden.nl

www.StoomtreinKatwijkLeiden.nl
www.facebook.com/StoomtreinKatwijkLeiden

maart							april							mei							juni							juli						
ma	di	wo	do	vr	za	zo	ma	di	wo	do	vr	za	zo	ma	di	wo	do	vr	za	zo	ma	di	wo	do	vr	za	zo	ma	di	wo	do	vr	za	zo
				1	2	3	1	2	3	4	5	6	7	6	7	8	9	10	11	12	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	4	5	6	7
4	5	6	7	8	9	10	8	9	10	11	12	13	14	13	14	15	16	17	18	19	10	11	12	13	14	15	16	8	9	10	11	12	13	14
11	12	13	14	15	16	17	15	16	17	18	19	20	21	20	21	22	23	24	25	26	17	18	19	20	21	22	23	15	16	17	18	19	20	21
18	19	20	21	22	23	24	22	23	24	25	26	27	28	25	26	27	28	29	30	24	25	26	27	28	29	30	22	23	24	25	26	27	28	
25	26	27	28	29	30	31	29	30						27	28	29	30	31			31							29	30	31				

augustus							september							oktober							november							december						
ma	di	wo	do	vr	za	zo	ma	di	wo	do	vr	za	zo	ma	di	wo	do	vr	za	zo	ma	di	wo	do	vr	za	zo	ma	di	wo	do	vr	za	zo
			1	2	3	4						1	1	2	3	4	5	6				1	2	3							1			
5	6	7	8	9	10	11	2	3	4	5	6	7	8	7	8	9	10	11	12	13	4	5	6	7	8	9	10	2	3	4	5	6	7	8
12	13	14	15	16	17	18	9	10	11	12	13	14	15	14	15	16	17	18	19	20	11	12	13	14	15	16	17	9	10	11	12	13	14	15
19	20	21	22	23	24	25	16	17	18	19	20	21	22	21	22	23	24	25	26	27	18	19	20	21	22	23	24	16	17	18	19	20	21	22
26	27	28	29	30	31		23	24	25	26	27	28	29	28	29	30	31			25	26	27	28	29	30		23	24	25	26	27	28	29	
							30																			30	31							

geopend van 10:30 – 17:00 uur

evenement van 10:30 – 17:00 uur

Net als in voorgaande jaren worden voor het rijseizoen van 2024 ook evenementen georganiseerd. Onze bezoekers kijken er naar uit en komen daarom vaker naar ons museum. Op de website en in de folder van 2024 staan de vaste evenementen opgenomen. Dit jaar worden ook enkele bijzondere weekenden georganiseerd die een paar weken tevoren worden aangekondigd via onze social mediakanalen. Eén weekend lichten we hier alvast toe.

Stoomloc 607 weer onder stoom

In 2019 heeft het Mondriaan Fonds ons subsidie verleend om deze unieke locomotief te restaureren. Het resultaat mag er zijn. Dit weekend wordt bijzonder omdat de locomotief en het station van Gorssel, het voorbeeld voor ons station, weer met elkaar verbonden zijn. Beide behoorden toe aan de Stoomtram Zutphen–Emmerik. Genoeg ingrediënten voor een feestelijk weekend.

Hieronder een overzicht van de evenementen van dit jaar.

30, 31 maart en 1 april: Seizoensopening

Traditioneel starten wij ons rijseizoen weer in het Paasweekeinde. De Paashaas deelt eieren uit aan onze jongste bezoekers.

9 mei: Nationale Stoomtreindag

Op Hemelvaartsdag rijden overal in Nederland de stoomtreinen. Ook bij ons natuurlijk. Als extra attractie kun je meerijsen op onze grootste diesellocomotief. Vorig jaar leverde deze dag een dagrecord aan bezoekers op.

15 en 16 juni: Pasar Malam Lokomotip

Pasar Malam met kraampjes, lekkere hapjes en live muziek. De ambassadeur van Indonesië onthult dit weekend de tentoonstelling over de geschiedenis van de twee locomotieven uit Indonesië.

6 en 7 juli: Kinderdagen

Dit jaar zijn de Kinderdagen een week naar voren verplaatst. Dan kunnen we meer gezinnen uit onze eigen regio ontvangen omdat hun zomervakantie nog niet is begonnen. Het belooft weer een weekend te worden met nieuwe en aantrekkelijke activiteiten voor kinderen.

31 augustus en 1 september: SmalSpoormodelbouwdagen

Topmodelbouwers uit binnen- en buitenland brengen hun mooiste modellen, modelbanen en diorama's naar ons museum. Dit jaar komt het dioramacollectief weer naar Valkenburg met diorama's vanaf het formaat van een visitekaartje tot en met A4. Heel bijzonder wat op zo'n klein formaat gebouwd kan worden.

30 november en 1 december: Pepernotenexpress

Sinterklaas en zijn Pieten komen dit jaar twee dagen naar Valkenburg. De kleintjes kunnen meerijsen in de Pepernotenexpress en in het museum ontmoeten ze Sinterklaas om op de foto te gaan. Om iedereen aandacht te kunnen geven, moet je je kaartjes vooraf reserveren.

27, 28, 29 en 30 december: Winterritten

Sfeervolle ritten met spectaculaire stoomwolken en lekkere oliebolletjes. In het Binnenmuseum bouwen we onze antieke Spoor-0-baan weer op.

Blijf op de hoogte en volg onze website en social mediakanalen!

Foto: Peter Soonius.